

ΓΚΑΜΠΡΙΕΛ ΓΚΑΡΣΙΑ ΜΑΡΚΕΣ
ΒΡΑΒΕΙΟ ΝΟΜΠΕΛ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

ΕΚΑΤΟ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

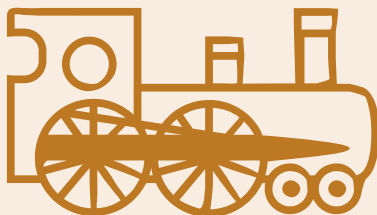
Μετάφραση:
Μαρία Παλαιολόγου

ΧΡΟΝΙΑ

ΜΟΝΑΞΙΑ

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Εκατό χρόνια μοναξιά**

ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΥ: Cien años de soledad

Από τις Εκδόσεις Penguin Random House Grupo Editorial, Βαρκελώνης 2014

ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Gabriel García Márquez

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: Μαρία Παλαιολόγου

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Ελένη Γεωργοστάθη

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ – ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Θάνος Κακολύρης

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Ραλλού Ρουχωτά

© Gabriel García Márquez, 1967 & Heirs of Gabriel García Márquez

© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2018

Πρώτη έκδοση: Εκδόσεις Λιβάνη, 1983

Δεύτερη έκδοση: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ, Ιούνιος 2018

Δέκατη ανατύπωση: Οκτώβριος 2022

ISBN 978-618-01-2178-0

Τυπώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτιού.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε. | PSYCHOGIOS PUBLICATIONS S.A.

Από το 1979 | Publishers since 1979

Έδρα: Head Office:

Τατοίου 121, 144 52 Μεταμόρφωση | 121, Tatoiu Str., 144 52 Metamorfossi, Greece

Βιβλιοπωλείο: Bookstore:

Εμμ. Μπενάκη 13-15, 106 78 Αθήνα | 13-15, Emm. Benaki Str., 106 78 Athens, Greece

Τηλ.: 2102804800 • fax: 2102819550 | Tel.: 2102804800 • fax: 2102819550

e-mail: info@psychogios.gr

www.psychogios.gr • <http://blog.psychogios.gr>

ΓΚΑΜΠΡΙΕΛ ΓΚΑΡΣΙΑ ΜΑΡΚΕΣ

ΕΚΑΤΟ
ΧΡΟΝΙΑ
ΜΟΝΑΞΙΑ

Μετάφραση: Μαρία Παλαιολόγου

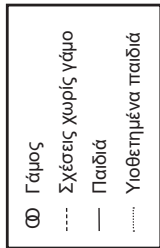
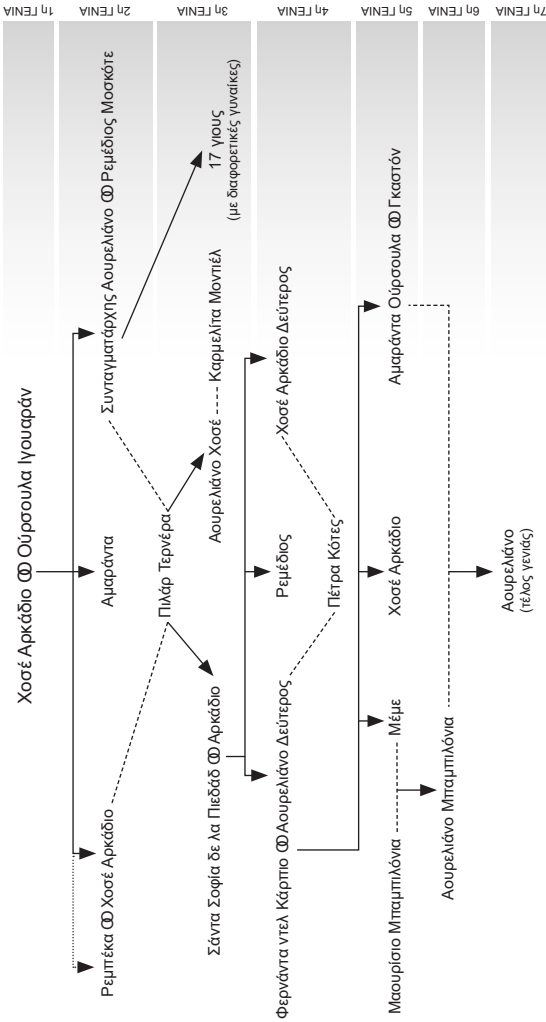
ΔΕΚΑΤΗ ΑΝΑΤΥΠΩΣΗ

*Στον Χομί Γκαρσία Άσκοτ και στη Μαρία Λουΐσα Ελίο**

* Στον ποιητή, δοκιμογράφο, κινηματογραφιστή και κριτικό τέχνης με καταγωγή από την Τυνησία Jomí García Ascot και στη γυναίκα του, María Luisa Elió. Αντιθέτως, η γαλλική έκδοση είναι αφιερωμένη στον Κολομβιανό ποιητή και μυθιστοριογράφο, αδελφικό φίλο του Μάρκες, Άλβαρο Μούτις (Álvaro Mutis) και στη σύζυγό του Κάμεν. [Όλες οι σημειώσεις είναι της μεταφράστριάς.]

ΓΕΝΕΑΛΟΓΙΚΟ ΔΕΝΤΡΟ ΤΩΝ ΜΠΟΥΥΕΝΔΙΑ

Πολλά χρόνια μετά, μπροστά στο εκτελεστικό απόσπασμα, ο συνταγματάρχης Αουρελιάνο Μπουενδία θα έφερνε στον νου του το μακρινό απόγευμα που ο πατέρας του τον πήγε να γνωρίσει τον πάγο. Το Μακόντο ήταν εκείνο τον καιρό ένα χωριουδάκι με είκοσι σπίτια φτιαγμένα από λάσπη και καλαμιές, στην όχθη ενός ποταμού με διάφανα νερά που κατηφόριζαν σε μια κοίτη γεμάτη λείες πέτρες, άσπρες και τεράστιες σαν προϊστορικά αυγά. Ο κόσμος ήταν τόσο πρόσφατος ώστε πολλά πράγματα δεν είχαν όνομα και για να τα πεις έπρεπε να τα δείξεις με το δάχτυλο. Κάθε χρόνο, τον μήνα Μάρτιο, μια οικογένεια ρακένδυτων τσιγγάνων έσπινε το τσαντίρι της κοντά στο χωριουδάκι και, μέσα σ' έναν χαλασμό από πήλινες σφουρίχτρες και νταούλια, παρουσίαζε τις καινούργιες εφευρέσεις. Πρώτα έφεραν τον μαγνήτη. Ένας σωματώδης τσιγγάνος, με ορεσίβια γενειάδα και χέρια σαν τα ποδαράκια του σπούργου, που συστήθηκε με το όνομα Μελκιάδες, έκανε μια ανατριχιαστική δημόσια επίδειξη εκείνου που ο ίδιος ονόμαζε το όγδοο θαύμα των σοφών αλχημιστών της Μακεδονίας. Πήγαινε από σπίτι σε σπίτι σέρνοντας δυο μεταλλικές ράβδους κι όλος ο κόσμος τρόμαζε βλέποντας τα καζάνια, τους νταβάδες, τις τσιμπίδες και τις πυροστιές να φεύγουν απ' τη θέση τους, τα μαδέρια να τρίζουν από την προσπάθεια που έκαναν τα καρφιά τους να ξεκαρφωθούν και οι βίδες τους να ξεβιδωθούν και τα χαμένα από πολύ καιρό αντικείμενα να εμφανίζονται εκεί που τα είχαν ψάξει χίλιες φορές και να παρασέρνονται άτακτα, σβουρίζοντας πίσω από τις μαγικές σιδεριές του Μελκιάδες. «Τα πράματα έχουνε ζωή δικιά τους», διατράνωνε ο τσιγγάνος με τραχιά προφορά, «το θέμα είναι να

τους ξυπνήσεις την ψυχή». Ο Χοσέ Αρκάδιο Μπουενδία, του οποίου η αχαλίνωτη φαντασία πήγαινε πάντα πιο μακριά από την επινοητικότητα της φύσης κι ακόμη πιο πέρα από το θαύμα και τη μαγεία, σκέφτηκε πως θα μπορούσε να επωφεληθεί από την άχρηστη εκείνη εφεύρεση για να ξαντεριάσει τη γη απ' τον χρυσό. Ο Μελκιάδες, που ήταν άνθρωπος τίμιος, τον πρόλαβε: «Δεν κάνει γι' αυτό». Ο Χοσέ Αρκάδιο Μπουενδία όμως δεν πίστευε εκείνη την εποχή στην τιμιότητα των τσιγγάνων, οπότε αντάλλαξε το μουλάρι του και μερικά τραγιά με τις δυο μαγνητικές ράβδους. Η Ούρσουλα Ιγουαράν, η γυναίκα του, που υπολόγιζε σ' εκείνα τα ζωντανά για να αβγατίσει το φτωχικό τους βίος, δεν κατάφερε να τον μεταπειθεί. «Πολύ σύντομα, με τον χρυσό που θα περισσέψει, θα ντύσουμε το σπίτι απ' έξω», αποκρίθηκε ο σύζυγός της. Μήνες προσπαθούσε να αποδείξει τη βεβαιότητα των ισχυρισμών του. Εξερεύνησε σπιθαμή προς σπιθαμή την περιοχή, συμπεριλαμβανομένου του πυθμένα του ποταμού, σέρονοντας τις δυο μεταλλικές ράβδους και απαγγέλλοντας φωναχτά το ξόρκι του Μελκιάδες. Το μοναδικό που κατάφερε να ξεθάψει ήταν μια πανοπλία του δέκατου πέμπτου αιώνα, της οποίας όλα τα μέρη ήταν κολλημένα με ένα κράμα σκουριάς και το εσωτερικό της αντηχούσε σαν τεράστια κολοκύθα γεμάτη χαλίκια. Όταν ο Χοσέ Αρκάδιο Μπουενδία και οι τέσσερις άντρες που είχε μαζί του στην εξόρμηση κατάφεραν να διαλύσουν την πανοπλία, βρήκαν μέσα έναν ξασπρισμένο σκελετό, στου οποίου τον λαιμό κρεμόταν ένα χάλκινο μενταγιόν με θήκη και μέσα της υπήρχε μια γυναικεία μπούκλα.

Τον Μάρτιο ξανάρθαν οι τσιγγάνοι. Αυτή τη φορά είχαν μαζί τους ένα τηλεσκόπιο και έναν μεγεθυντικό φακό σε μέγεθος τυμπάνου, που τα διαλαλούσαν ως την τελευταία ανακάλυψη των Εβραίων του Άμστερνταμ. Έβαλαν μια τσιγγάνα να καθίσει σε μια άκρη του χωριού και τοποθέτησαν το τηλεσκόπιο στην είσοδο του αντίσκηνού τους. Με αντίτιμο πέντε ρεάλια, ο κόσμος κοίταζε στο τηλεσκόπιο κι έβλεπε την

τοιγγάνα σε απόσταση αναπνοής. «Η επιστήμη εκμηδένισε τις αποστάσεις», βροντοφώναζε ο Μελκιάδης. «Εντός ολίγου, ο άνθρωπος θα μπορεί να βλέπει τι συμβαίνει σε οποιοδήποτε μέρος του κόσμου χωρίς να κουνηθεί από το σπίτι του». Ένα μεσημέρι που έβραζε ο τόπος έκαναν μια θαυμαστή επίδειξη με τον γιγαντιαίο μεγεθυντικό φακό: έριξαν μπόλι-κο άχυρο στη μέση του δρόμου και του έβαλαν φωτιά συγκεκρινώντας ηλιακές ακτίνες. Ο Χοσέ Αρκάδιο Μπουενδία, που ήταν ακόμη απαρηγόρητος για την αποτυχία των μαγνητών, συνέλαβε την ιδέα να χρησιμοποιήσει εκείνη την εφεύρεση ως πολεμικό όπλο. Ο Μελκιάδης προσπάθησε και πάλι να τον μεταπειθεί, αλλά τελικά δέχτηκε τις δυο μαγνητικές ράβδους και τρία νομίσματα από την εποχή της αποικιοκρατίας με αντάλλαγμα τον φακό. Η Ούρσουλα έκλαψε από τη στενοχώρια της. Εκείνα τα χρήματα βρισκόνταν στο σεντούκι με τα χρυσά νομίσματα που είχε μαζέψει ο πατέρας της μετά από μια ολόκληρη ζωή στερήσεων και που εκείνη είχε παραχώσει κάτω από το κρεβάτι περιμένοντας την κατάλληλη ευκαιρία για να τα επενδύσει. Ο Χοσέ Αρκάδιο Μπουενδία δεν προσπάθησε καν να την παρηγορήσει, είχε αφοσιωθεί ολοκληρωτικά στα πειράματα τακτικής με ανταπόδοση επιστήμονα, με ρίσκο ακόμη και της ίδιας του της ζωής. Προσπαθώντας να αποδείξει τις συνέπειες του μεγεθυντικού φακού στο εχθρικό στράτευμα, εκτέθηκε ο ίδιος στη συγκέντρωση των ηλιακών ακτίνων και προκάλεσε στον εαυτό του εγκαύματα που μεταλλάχθηκαν σε έλκη κι άργησαν πολύ να γιατρευτούν. Ως απάντηση στις διαμαρτυρίες της γυναίκας του, που είχε τρομάξει από την τόσο επικίνδυνη εφευρετικότητά του, παραλίγο να βάλει φωτιά στο σπίτι. Περνούσε πολλές ώρες στο δωμάτιό του, κάνοντας υπολογισμούς για τις στρατηγικές δυνατότητες του νεωτεριστικού όπλου του, ώσπου κατάφερε να συντάξει ένα εγχειρίδιο εκπληκτικής διδακτικής ευκρίνειας και ακαταμάχητης πειστικότητας. Το έστειλε στις Αρχές, επισυνάπτοντας πολυάριθμα πειστήρια σχετικά με τις

εμπειρίες του και αρακετές κόλμες χαρτιού με επεξηγηματικά σχέδια, μ' έναν γραμματοκομιστή που διέσχισε την οροσειρά, ξεστράτισε σε αχανή βαλτοτόπια, ανάπλευσε αγριεμένους ποταμούς και κόντεψε ν' αφανιστεί από τη μάστιγα των άγριων θηρίων, την απελπισία και τους λοιμούς, πριν καταφέρει να βρει τον δρόμο που συνδεόταν με κείνον που ακολουθούσαν τα ταχυδρομικά μουλάρια. Παρά το γεγονός ότι το ταξίδι ως την πρωτεύουσα τον καιρό εκείνο ήταν σχεδόν αδύνατο, ο Χοσέ Αρκάδιο Μπουενδία υποσχόταν να το κάνει ευθύς αμέσως με το που θα λάβαινε διαταγή από την κυβέρνηση, ούτως ώστε να δείξει την πρακτική εφαρμογή της εφεύρεσής του ενώπιον των στρατιωτικών Αρχών και να τους εκπαιδεύσει προσωπικά στην περίπλοκη τέχνη του ηλιακού πολέμου. Χρόνια περίμενε απάντηση. Τελικά, κουρασμένος από την αναμονή, παραπονέθηκε στον Μελκιάδες σχετικά με την αποτυχία της πρωτοβουλίας του και τότε ο τσιγγάνος τού πρόσφερε μια πειστική απόδειξη της τιμιότητάς του: του επέστρεψε τα δουβλόνια με αντάλλαγμα τον φακό και του άφησε επιπλέον μερικούς πορτογαλικούς χάρτες και διάφορα όργανα πλοήγησης. Έγραψε ο ίδιος μια συνοπτική σύνθεση των μελετών του μοναχού Ερμάνου*, που την άφησε στη διάθεσή του για να μπορέσει να χρησιμοποιήσει τον αστρολάβο, την πυξίδα και τον εξάντα. Ο Χοσέ Αρκάδιο Μπουενδία πέρασε τους παρατεταμένους μήνες της βροχής κλεισμένος σ' ένα δωματιάκι που έχτισε στο βάθος του σπιτιού για να μη διακόπτει κανείς τα πειράματά του. Έχοντας εγκαταλείψει εντελώς τις οικιακές υποχρεώσεις, παρέμενε ολόκληρες νύχτες στην εσωτερική αυλή παρακολουθώντας την πορεία των άστρων και παραλίγο να πάθει ηλίαση προσπαθώντας να καταρτίσει μια ακριβή μέθοδο υπολογισμού του μεσημεριού.

* Hermann von Reichenau: Γερμανός πολυεπιστήμονας και ποιητής, γεννημένος το 1013, που αργότερα έγινε βενεδικτίνος μοναχός και διάσημος για το έργο του.

Όταν έγινε ειδικός στη χρήση και στον χειρισμό των οργάνων του, κατάκτησε μια τέτοια αίσθηση του χώρου που του επέτρεπε να αρμενίζει σε θάλασσες μυστικές, να επισκέπτεται ακατοίκητες επικράτειες και να πιάνει φιλίες με εκπληκτικά όντα, χωρίς να χρειάζεται να εγκαταλείψει το καμαράκι του. Εκείνη την εποχή ήταν που απέκτησε τη συνήθεια να μιλάει μόνος του, τριγυρίζοντας μέσα στο σπίτι χωρίς να δίνει σημασία σε κανέναν, ενώ η μέση της Ούρσουλα και των παιδιών κοβόταν στο περιβόλι, για να φροντίζουν τις μπανάνες και το κολοκάσι, τη γιούκα και το γιαμ, τις κολοκυθιές και τις μελιτζάνες. Ξαφνικά, χωρίς καμιά προειδοποίηση, η πυρετώδης δραστηριότητά του διακόπηκε και τη θέση της πήρε κάποιου είδους συναρπαγή. Για μέρες ήταν σαν μαγεμένος, επαναλαμβάνοντας χαμηλόφωνα στον εαυτό του ένα γαϊτανάκι θαυμαστών συμπερασμάτων, αφού ούτε κι ο ίδιος δεν πίστευε ότι κατανοούσε όσα κατανοούσε. Εντέλει, μια Τρίτη του Δεκεμβρίου, την ώρα του φαγητού, άφησε να πέσει απότομα όλο το φορτίο του μαρτυρίου του. Τα παιδιά θα θυμόντουσαν για το υπόλοιπο της ζωής τους τη σεπτή επισημότητα με την οποία κάθισε ο πατέρας τους στην κεφαλή του τραπεζιού, τρέμοντας από τον πυρετό, καταρρακωμένος από την παρατεταμένη αγρύπνια και την εξημμένη του φαντασία, και τους φανέρωσε την ανακάλυψή του: «Η γη είναι στρογγυλή σαν πορτοκάλι».

Η Ούρσουλα έχασε την υπομονή της. «Αν πρόκειται να τρελαθείς, να το κάνεις μόνος σου», φώναξε. «Μην προσπαθείς όμως να βάλεις στο μυαλό των παιδιών τις τσιγγάνικες ιδέες σου». Ο Χοσέ Αρκάδιο Μπουενδία, ατάραχος, δεν προήθηκε από την απελπισία της γυναίκας του, που σε μια έκρηξη οργής τού κατέστρεψε τον αστρολάβο πετώντας τον στο πάτωμα. Έφτιαξε άλλον, μάζεψε στο καμαράκι τους άντρες του χωριού και τους απέδειξε, με θεωρίες που σε όλους ήταν ακαταλαβίστικες, τη δυνατότητα να επιστρέψεις στο σημείο αναχώρησης ταξιδεύοντας πάντα προς την ανα-

τολή. Όταν πια όλο το χωριό πείσθηκε πως ο Χοσέ Αρκάδιο Μπουενδιά είχε χάσει τα λογικά του, έφτασε ο Μελκιάδες για να βάλει τα πράγματα στη θέση τους. Παίεινε δημόσια την ευφυΐα εκείνου του ανθρώπου που με καθαρές αστρονομικές εικασίες είχε δημιουργήσει μια θεωρία δοκιμασμένη στην πράξη, παρότι άγνωστη έως τότε στο Μακόντο, και, ως απόδειξη του θαυμασμού του, του έκανε ένα δώρο που θα ασκούσε καταλυτική επιρροή στο μέλλον του χωριού: ένα εργαστήριο αλχημείας.

Εκείνη την εποχή ο Μελκιάδες έμοιαζε να γερνάει με θαυμαστή ταχύτητα. Στα πρώτα του ταξίδια φαινόταν πως είχε την ίδια ηλικία με τον Χοσέ Αρκάδιο Μπουενδιά. Ενώ εκείνος όμως διατηρούσε την ηράκλεια δύναμη που του επέτρεπε να ρίχνει κάτω άλογο τραβώντας το απ' τ' αυτιά, τον τσιγγάνο ήταν σαν να τον κατάτρωγε κάποια επίμονη πάθηση. Ήταν, στην πραγματικότητα, το αποτέλεσμα πολλών και διάφορων σπάνιων ασθενειών που είχε κολλήσει στα αμέτρητα ταξίδια του ανά τον κόσμο. Όπως είχε ιστορήσει ο ίδιος στον Χοσέ Αρκάδιο Μπουενδιά καθώς τον βοηθούσε να στήσει το εργαστήριο, ο θάνατος τον ακολουθούσε παντού, ένιωθε την ανάσα του στον σβέγκο του, αλλά δεν αποφάσιζε να του δώσει τη χαριστική βολή μπήγοντάς του τα νύχια του. Είχε ξεφύγει απ' όλους τους λοιμούς και τις καταστροφές που είχαν μαστίσει το ανθρώπινο γένος. Επιβίωσε από την πελάγρα στην Περσία, το σκορβούτο στο Μαλαισιανό Αρχιπέλαγος, τη λέπρα στην Αλεξάνδρεια, το μπέρι μπέρι στην Ιαπωνία, τη βουβωνική πανώλη στη Μαδαγασκάρη, από τον σεισμό στη Σικελία και από ένα πολύνεκρο ναύαγιο στον Πορθμό του Μαγγελάνου. Εκείνο το θαυμαστό πλάσμα που έλεγε πως κατείχε τους κώδικες του Νοστράδαμου ήταν ένας μακάβριος άντρας, τυλιγμένος στην αύρα της θλίψης, με ένα ασιατικό βλέμμα που έμοιαζε να γνωρίζει την άλλη όψη των πραγμάτων. Φορούσε ένα μεγάλο μαύρο καπέλο, σαν τα απλωμένα φτερά του κοράκου, κι ένα βελούδινο γιλέκο, χαλκοπράσινο

από την πατίνα αιώνων. Παρά την απέραντη σοφία του και το μυστήριο που τον τύλιγε όμως, διέθετε ένα ανθρώπινο ειδικό βάρος, μια γήινη συνθήκη που τον κρατούσε δέσμιος των τιποτένιων προβλημάτων της καθημερινότητας. Παραπονιόταν για τους πόνους των γηρατειών, υπέφερε με την παραμικρή οικονομική αναποδιά κι είχε σταματήσει να γελάει από πολύ καιρό, γιατί τον είχε ξεδοντιάσει το σκορβούτο. Εκείνο το πνιγηρό μεσημέρι που αποκάλυψε τα μυστικά του, ο Χοσέ Αρκάδιο Μπουενδία είχε την πεποίθηση πως επρόκειτο για την απαρχή μιας μεγάλης φιλίας. Τα μικρά παιδιά έμειναν έκθαμβα με τις απίθανες ιστορίες του. Ο Αουρελιάνο, που δε θα ήταν τότε πάνω από πέντε χρονών, θα τον θυμόταν για το υπόλοιπο της ζωής του έτσι όπως τον είχε δει εκείνο τ' απομυημένο, καθισμένο κόντρα στη μεταλλική στίλβη της αντανάκλασης του ήλιου στο παράθυρο, να ρίχνει φως, με τη βαθιά φωνή του, που έμοιαζε να βγαίνει από κάποιο εκκλησιαστικό όργανο, στις σκοτεινότερες περιοχές της φαντασίας, ενώ στους κροτάφους του έτρεχε το λάδι που έλιωνε απ' τη ζέστη. Ο Χοσέ Αρκάδιο, ο μεγαλύτερος αδερφός του, έμελλε να μεταδώσει την υπέροχη εικόνα, ως ένα είδος κληρονομικής μνήμης, σε όλους τους απογόνους του. Στην Ούρσουλα, αντιθέτως, έμεινε μια άσχημη ανάμνηση από κείνη την επίσκεψη, γιατί μπήκε στο δωματιάκι τη στιγμή που ο Μελκιάδης έσπαγε από αφηρημάδα ένα μπουκαλάκι διχλωριούχου υδραργύρου.

«Είναι η μυρωδιά του διαβόλου», είπε.

«Κάθε άλλο», τη διόρθωσε ο Μελκιάδης. «Έχει αποδειχθεί πως ο διάβολος έχει θειούχες ιδιότητες κι ετούτο δεν είναι παρά λίγο σουμπλιμέ».

Πάντα διδακτικός, εξέθεσε σοφά τις διαβολικές αρετές του κινναβαριτή, ωστόσο η Ούρσουλα όχι μόνο δεν του έδωσε σημασία, αλλά πήρε από κει τα παιδιά για να πάνε να προσευχηθούν. Εκείνη η καυστική οσμή θα έμενε για πάντα στη μνήμη της, συνδεδεμένη με την ανάμνηση του Μελκιάδης.

Το στοιχειώδες εργαστήρι –χωρίς να υπολογίζουμε την πληθώρα από κατσαρόλες, χωνιά, αποστακτήρες, φίλτρα και σουρωτήρια– αποτελείτο από έναν πρωτόγονο αθάνατο, έναν γυάλινο δοκιμαστικό σωλήνα με μακρύ και στενό λαιμό, απομίμηση του *φιλοσοφικού αυγού*, κι έναν αποστακτήρα που είχαν κατασκευάσει οι ίδιοι οι τσιγγάνοι σύμφωνα με τις σύγχρονες περιγραφές του άμβικα με τα τρία χερούλια της Μαρίας της Ιουδαίας. Επιπλέον, ο Μελκιάδης άφησε δείγματα των επτά μετάλλων που αντιστοιχούσαν στους επτά πλανήτες, τις φόρμουλες του Μωυσή και του Ζώσιμου για τον πολλαπλασιασμό του χρυσού και μια σειρά σημειώσεων και σχεδίων που αφορούσαν τη διαδικασία του *Μεγάλου Μαγιστέρου* και επέτρεπαν σε όποιον γνώριζε να τα ερμηνεύσει να προσπαθήσει να παρασκευάσει τη Φιλοσοφική Λίθο. Σαγηνευμένος από την απλότητα της φόρμουλας για τον πολλαπλασιασμό του χρυσού, ο Χοσέ Αρκάδιο Μπουενδία πολιόρκησε την Ούρσουλα για εβδομάδες, για να του επιτρέψει να ξεθάψει τα νομίσματα από την εποχή της αποικιοκρατίας και να τα πολλαπλασιάσει τόσες φορές όσες ήταν εφικτό να υποδιαιρέσει το αζώθ. Η Ούρσουλα υποχώρησε, όπως γινόταν πάντα, μπροστά στο ακλόνητο πείσμα του συζύγου της. Και έτσι, ο Χοσέ Αρκάδιο Μπουενδία έριξε τριάντα δουβλόνια σε μια κατσαρόλα και τα έλιωσε μαζί με ρινίσματα χαλκού, σανδράχη, θειάφι και μόλυβδο. Τα έβαλε να βράσουν σε δυνατή φωτιά όλα μαζί, σ' ένα καζάνι με ρετσίνολαδο, ώσπου να γίνουν ένα πηχτό, δύσοσμο σιρόπι, που έμοιαζε περισσότερο με την ταπεινή καραμέλα παρά με τον μεγαλοπρεπή χρυσό. Μέσα από ριψοκίνδυνες και απέλπιδες διαδικασίες απόσταξης, τηγμένη με τα επτά μέταλλα που αντιστοιχούσαν στους πλανήτες, δουλεμένη με τον ερμητικό υδράργυρο και το βιτριόλι της Κύπρου και μαγειρεμένη κατόπιν σε λίπος χόιρου ελλείψει σιναπέλαιου ραπανιού, η πολύτιμη κληρονομιά της Ούρσουλα συμπυκνώθηκε σε μια καρβονιασμένη πέτσα που δεν μπόρεσε να ξεκολλήσει από τον πάτο του καζανιού.

Όταν ξανάρθαν οι τσιγγάνοι, η Ούρσουλα είχε στρέψει εναντίον τους όλο το χωριό. Η περιέργεια όμως νίκησε τον φόβο, καθώς εκείνη τη φορά οι τσιγγάνοι γυρνούσαν το χωριό κάνοντας εκκωφαντικό θόρυβο με κάθε είδους μουσικά όργανα, ενώ ο τελάλης ανακοίνωνε την παρουσίαση του μυθικότερου ευρήματος των Ναζιανζηνών. Οπότε όλος ο κόσμος πήγε στο τσαντίρι τους και, πληρώνοντας ένα σεντάβο, είδαν τον Μελκιάδες ακμαίο, ξανανιωμένο, αρυτίδωτο, με καινούργια, λαμπερή οδοντοστοιχία. Εκείνοι που θυμόντουσαν τα κατεστραμμένα από το σκορβούτο δόντια του, τα μαραγκιασμένα του μάγουλα και τα μαραμένα του χείλη άρχισαν να τρέμουν τρομοκρατημένοι μπροστά στην κατηγορηματική απόδειξη των υπερφυσικών δυνάμεων του τσιγγάνου. Ο τρόμος μετατράπηκε σε πανικό όταν ο Μελκιάδες έβγαλε τα προσαρμοσμένα στα ούλα του δόντια, ακέραια, και τα έδειξε στο πλήθος για μια στιγμή – μια φευγαλέα στιγμή, κατά τη διάρκεια της οποίας ξανάγινε ο εξασθενημένος άντρας των προηγούμενων ετών – για να τα ξαναβάλει και να χαμογελάσει και πάλι, απόλυτος κυρίαρχος της αποκατεστημένης του νιότης. Μέχρι και ο ίδιος ο Χοσέ Αρκάδιο Μπουενδία θεώρησε πως οι γνώσεις του Μελκιάδες είχαν φτάσει σε ανεπίτρεπτα άκρα, αλλά το ηθικό του αναπτερώθηκε όταν ο τσιγγάνος τού εξήγησε κατ' ιδίαν τον μηχανισμό της τεχνητής οδοντοστοιχίας του. Του φάνηκε τόσο απλό και τόσο εκπληκτικό ταυτόχρονα, ώστε από τη μια στιγμή στην άλλη έχασε κάθε ενδιαφέρον για τις αλχημιστικές έρευνες. Έπαθε μια καινούργια κρίση κακοδιαθεσίας, δεν ξανάφαγε κανονικά και περνούσε τη μέρα του σουλατσάροντας στο σπίτι. «Συμβαίνουν απίστευτα πράγματα στον κόσμο», έλεγε στην Ούρσουλα. «Εδωδά, στην άλλη όχθη του ποταμού, υπάρχουν κάθε είδους μαγικές συσκευές, ενόσω εμείς συνεχίζουμε να ζούμε σαν τα ζώα». Όσοι τον γνώριζαν από την εποχή της ίδρυσης του Μακόντο εκπλήσσονταν από τον βαθμό της αλλαγής που είχε επιφέρει πάνω του η επιρροή του Μελκιάδες.

Στην αρχή ο Χοσέ Αρκάδιο Μπουενδία ήταν ένα είδος νεαρού πατριάρχη, που έδινε οδηγίες για τη σπορά και συμβουλές για την ανατροφή παιδιών και ζωντανών και συνεργαζόταν με όλους, ακόμη και στις χειρωνακτικές δουλειές, για το καλό της κοινότητας. Δεδομένου του ότι το σπίτι του ήταν απ' την αρχή το καλύτερο του χωριού, τα υπόλοιπα κατασκευάστηκαν κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσίν του. Διέθετε μια μεγάλη, καλοφωτισμένη σάλα, μια υπαίθρια τραπεζαρία στη βεράντα, με λουλούδια σε χαρούμενα χρώματα, δυο υπνοδωμάτια, μια αυλή με μια γιγαντιαία καστανιά, καλοφροντισμένο περιβόλι κι ένα μαντρί όπου ζούσαν ειρηνικά τα τραγιά, τα γουρούνια και οι κότες. Τα μοναδικά απαγορευμένα ζώα όχι μονάχα στο σπίτι αλλά σε ολόκληρο το χωριό ήταν οι κοκορομάχοι.

Η εργατικότητα της Ούρσουλα δεν είχε τίποτα να ζηλέψει από κείνη του άντρα της. Δραστήρια, μικρόσωμη, αυστηρή, εκείνη η γυναίκα με τα ασάλινα νεύρα, την οποία δεν άκουσε ποτέ κανείς να τραγουδάει στη ζωή της, έμοιαζε πανταχού παρούσα από το ξημέρωμα ως αργά τη νύχτα, ακολουθούμενη πάντα από το απαλό θρόισμα των φίνων μεσοφοριών της. Χάρη σ' εκείνη, τα δάπεδα από πατικωμένο χώμα, οι ανεπίχριστοι τοίχοι από λάσπη, τα χοντροκομμένα ξύλινα έπιπλα που είχαν κατασκευάσει οι ίδιοι ήταν πάντα καθαρά, και τα παλιά μπαούλα που φύλαγαν τα ρούχα τους ανάδιναν μια ανεπαίσθητη μυρωδιά βασιλικού.

Ο Χοσέ Αρκάδιο Μπουενδία, που υπήρξε ο πιο πολυμήχανος άντρας που θα περνούσε ποτέ από το χωριό, είχε χωροθετήσει τα σπίτια με τέτοιο τρόπο, ώστε μπορούσες να φτάσεις απ' όλα τους στο ποτάμι για να φέρεις νερό κάνοντας την ίδια ακριβώς προσπάθεια, και είχε χαράξει τους δρόμους με τόσο σωστό προσανατολισμό, ώστε να μη χτυπά ο ήλιος κανένα σπίτι περισσότερο από τα άλλα τις ώρες της ζέστης. Σε λίγα χρόνια το Μακόντο έγινε το πιο οργανωμένο και εργατικό από όλα τα χωριά που γνώριζαν ως τότε οι

τριακόσιοι κάτοικοί του. Ήταν στ' αλήθεια ένα ευτυχισμένο χωριό, όπου κανείς δεν ήταν μεγαλύτερος από τριάντα χρόνων και κανείς δεν είχε πεθάνει.

Από την εποχή της ίδρυσής του ακόμη, ο Χοσέ Αρκάδιο Μπουενδία είχε στήσει παγίδες και κλουβιά. Σε λίγο καιρό είχε γεμίσει με τουρπίλους, καναρίνια, ταναγέρους, βερμύλους όχι μονάχα το δικό του σπίτι αλλά και τα υπόλοιπα του χωριού. Η ταυτόχρονη συναυλία τόσων διαφορετικών πουλιών κατέληξε να γίνει τόσο εκκωφαντική, ώστε η Ούρσουλα έκλεινε τ' αυτιά της με μελισσοκέρι για να μη χάσει την αίσθηση της πραγματικότητας. Την πρώτη φορά που έφτασε η φυλή του Μελκιάδες πουλώντας γυάλινους βόλους για τον πονοκέφαλο, όλος ο κόσμος έμεινε έκπληκτος που είχαν καταφέρει να βρουν εκείνο το βυθισμένο στη χαύνωση του βάλτου χωριό, και οι τσιγγάνοι ομολόγησαν πως είχαν ακουθήσει το τραγούδι των πουλιών.

Αυτό το πνεύμα της πρωτοβουλίας για τα κοινά εξαφανίστηκε μετά από λίγο καιρό, το πήραν σβάρνα ο πυρετός των μαγνητών, οι αστρονομικοί υπολογισμοί, τα όνειρα της μεταστοιχείωσης και η λαχτάρα να γνωρίσει τα θαύματα του κόσμου. Ο Χοσέ Αρκάδιο Μπουενδία μετατράπηκε από παστρικό και επινοητικό άντρα σε άνθρωπο με όψη τεμπελχανά, ατημέλητο ντύσιμο και ατίθαση γενειάδα, που η Ούρσουλα με το ζόρι κατάφερε να φέρει σε λογαριασμό μ' ένα κουζινομάχαιρο. Ορισμένοι νόμισαν πως τον είχε δέσει κάποιον παράξενο ξόρκι. Όμως, ακόμη κι εκείνοι που δεν είχαν καμιά αμφιβολία για την τρέλα του, εγκατέλειψαν δουλειά και οικογένεια για να τον ακολουθήσουν όταν φορτώθηκε στον ώμο τα εργαλεία της αποψίλωσης και ζήτησε την αρωγή όλων για ν' ανοίξει μονοπάτι που θα έφερε το Μακόντο σ' επαφή με τις μεγάλες εφευρέσεις.

Ο Χοσέ Αρκάδιο Μπουενδία αγνοούσε εντελώς τη γεωγραφία της περιοχής. Ήξερε ότι ανατολικά βρισκόταν η απροσπέλαστη οροσειρά και στην άλλη μεριά της οροσειράς

η παλιά πόλη Ριοάτσα, που σε περασμένους καιρούς –καθώς του είχε ιστορήσει ο πρώτος Αουρελιάνο Μπουενδία, ο παππούς του– ο σερ Φράνσις Ντρέικ καταπιανόταν με το κυνήγι του αλιγάτορα με κανόνι, κι ύστερα έστελνε να τους μπαλώσουν και να τους παραγεμίσουν με άχυρο για να τους πάει στη βασίλισσα Ελισάβετ. Στα νιάτα του, εκείνος και οι άντρες του, με γυναίκες, παιδιά, ζωντανά και κάθε είδους ανάχρεια του νοικοκυριού, διέσχισαν την οροσειρά ψάχνοντας έξοδο στη θάλασσα, ώσπου μετά από είκοσι έξι μήνες εγκατέλειψαν το εγχείρημα και ίδρυσαν το Μακόντο για να μη χρειαστεί να πάρουν τον δρόμο της επιστροφής. Ήταν λοιπόν μια πορεία που δεν τον ενδιέφερε, αφού μπορούσε μονάχα να τον οδηγήσει στο παρελθόν. Νότια βρίσκονταν τα έλη, σκεπασμένα με την αιώνια κρέμα της χλωρίδας τους και το απέραντο σύμπαν του μεγάλου βάλτου, που, σύμφωνα με τη μαρτυρία των τσιγγάνων, δεν είχε όρια. Ο μεγάλος βάλτος μπλεκόταν στα δυτικά με μια υδάτινη έκταση δίχως ορίζοντα, όπου υπήρχαν λεπτόδερμα κήτη, με κεφάλι και κορμό γυναικείο, που έκαναν τους ποντοπόρους να χάνουν τον μπούσουλα με τα θέληγτρα των τεράστιων σθηθιών τους. Οι τσιγγάνοι αρμένιζαν έξι μήνες σ' εκείνη τη ρότα ώσπου να πιάσουν τη λωρίδα της στεριάς απ' όπου περνούσαν τα μουλάρια του ταχυδρομείου. Σύμφωνα με τους υπολογισμούς του Χοσέ Αργάδιο Μπουενδία, η μοναδική δυνατότητα επαφής με τον πολιτισμό ήταν η πορεία προς Βορρά, οπότε και εξόπλισε με εργαλεία αποψίλωσης και κυνηγετικά τουφέκια τους ίδιους άντρες που τον ακολούθησαν στην ίδρυση του Μακόντο. Έριξε σ' ένα σακίδιο τα όργανα προσανατολισμού και τους χάρτες του και ξεκίνησε για την παράτολμη περιπέτεια.

Τις πρώτες μέρες δε συνάντησαν ιδιαίτερα εμπόδια. Κατηφόρισαν την ακροποταμιά με τις κροκάλες ως το σημείο που πριν από χρόνια είχαν βρει την πανοπλία του πολεμιστή, κι εκεί μπήκαν στο δάσος από ένα μονοπάτι γεμάτο κεράσια της Ιερουσαλήμ. Στο τέλος της πρώτης εβδομάδας σκότωσαν

κι έφησαν ένα ελάφι, αλλά αρκέστηκαν να φάνε το μισό και να πασιώσουν το υπόλοιπο για τις επόμενες μέρες. Προσπαθούσαν προνοώντας με αυτό τον τρόπο ν' αναβάλουν την αναγκαστική βρώση των παπαγάλων, των οποίων το λευκό κρέας είχε μια αφιά γεύση μόσχου. Κατόπιν, και για περισσότερες από δέκα μέρες, δεν ξαναείδαν τον ήλιο. Το έδαφος γινόταν μαλακό και υγρό, σαν ηφαιστειακή τέφρα, η βλάστηση όλο και πιο ύπουλη και τα κρωξίματα των πουλιών κι ο σαματάς των πιθήκων όλο και πιο μακρινά, κι ο κόσμος σκυθρώπιασε για πάντα. Οι άντρες της αποστολής ένιωθαν να τους κατακλύζουν αναμνήσεις που πήγαιναν πολύ πίσω στον χρόνο, μέσα σ' εκείνο τον παράδεισο της υγρασίας και της σιωπής, πιο πίσω κι από το προπατορικό αμάρτημα, καθώς οι μπότες βυθίζονταν σε γούβες αχνιστών ελαίων και οι ματσέτες πετσόκοβαν αιμόφυρτα κρίνα και χρυσαφένιες σαλαμάνδρες. Για μια βδομάδα, σχεδόν αμίλητοι, προχωρούσαν σαν υπνοβάτες μέσα σ' ένα θλιβερό σύμπαν, με την αμυδρή φωταύγεια των πυγολαμπίδων να τους φέγγει και τα πνευμόνια καταβεβλημένα από την πνιγηρή μυρουδιά του αίματος. Δεν μπορούσαν να επιστρέψουν γιατί το μονοπάτι που άνοιγαν στον δρόμο τους έκλεινε πίσω τους μετά από λίγο με καινούργια βλάστηση, που μεγάλωνε σχεδόν μπροστά στα μάτια τους. «Δεν έχει σημασία», έλεγε ο Χοσέ Αρκάδιο Μπουενδία. «Το ουσιώδες είναι να μη χάσουμε τον προσανατολισμό μας». Πάντα με το βλέμμα στην πυξίδα, εξακολούθησε να καθοδηγεί τους άντρες του προς τον αόρατο Βορρά, ώσπου κατάφεραν να βγουν από τον μαγεμένο τόπο. Η νύχτα ήταν πηχτή, άναστρο, αλλά η σκοτεινιά ήταν ποτισμένη με αέρα φρέσκο και καθαρό. Εξαντλημένοι από την παρατεταμένη πορεία, κρέμασαν τις αιώρες και κοιμήθηκαν βαθιά για πρώτη φορά εδώ και δυο βδομάδες. Όταν ξύπνησαν, ο ήλιος ήταν πια ψηλά κι εκείνοι έμειναν εμβρόντητοι από την έκπληξη. Μπροστά τους, περιτριγυρισμένο από φτέρες και φοινικιές, λευκό και βουτηγμένο στη σκόνη στο ήσυχο πρωινό φως, βρισκόταν ένα

τεράστιο ισπανικό γαλιόνι. Ελαφρώς γερμένο προς τα δεξιά, με τα τρισάθλια ράκη των ιστίων του να κρέμονται από τα ακέραια κατάρτια του, ανάμεσα στα τυλιγμένα στις ορχιδέες ξάρτια. Το κύτος, σκεπασμένο μ' ένα συμπαγές καύκαλο από απολιθωμένα όστρακα και τρυφερά βρύα, είχε σφηνώσει για τα καλά στις πέτρες του εδάφους. Ολόκληρη η κατασκευή έμοιαζε να καταλαμβάνει τον χώρο που η ίδια είχε δημιουργήσει, χώρο μοναξιάς και λησιμονιάς, απαγορευμένο στα χούγια του χρόνου και στις συνήθειες των πουλιών. Στο εσωτερικό, που οι άντρες της αποστολής εξερεύνησαν με αθόρυβο ζήλο, δεν υπήρχε παρά ένα πυκνό δάσος από άνθη.

Η ανακάλυψη του γαλιονιού, ένδειξη πως η θάλασσα ήταν κοντά, καταρράκωσε το ηθικό του Χοσέ Αρκάδιο Μπουενδία. Το θεώρησε ειρωνεία της άτιμης της τύχης του να ψάχνει τη θάλασσα και να μην τη βρίσκει, με αντίτιμο άπειρες θυσίες και κακουχίες, και να την απαντάει από σύμπτωση στον δρόμο του με τη μορφή αξεπέραστου εμποδίου. Πολλά χρόνια μετά, ο συνταγματάρχης Αουρελιάνο Μπουενδία διέσχισε κι εκείνος την περιοχή, όταν ήταν πια μια συνηθισμένη ταχυδρομική διαδρομή, και το μοναδικό που βρήκε από το πλεούμενο ήταν ένας καρβουνιασμένος σκελετός στη μέση ενός κάμπου με παπαρούνες. Μονάχα τότε, πεπεισμένος πως εκείνη η ιστορία δεν ήταν αποκύημα της φαντασίας του πατέρα του, αναρωτήθηκε πώς είχε μπορέσει να εισχωρήσει το γαλιόνι ως εκείνο το σημείο της στεριάς. Ο Χοσέ Αρκάδιο Μπουενδία όμως δεν αναρωτήθηκε κάτι παρόμοιο όταν βρήκε τη θάλασσα, μετά από άλλες τέσσερις μέρες ταξιδιού, δώδεκα χιλιόμετρα μακριά απ' το γαλιόνι. Τα όνειρά του έσβησαν μπροστά σ' εκείνη τη σταχτιά, βρόμικη κι αφρισμένη θάλασσα, που δεν άξιζε τους κινδύνους και τις θυσίες μιας τέτοιας περιπέτειας.

«Που να πάρει ο διάολος!» φώναξε. «Το Μακόντο το ζώνει από παντού το νερό».

Η ιδέα του Μακόντο ως χειρσονήσου επικράτησε για πο-

λύ καιρό, εμπνευσμένη από τον αυθαίρετο χάρτη που σχεδίασε ο Χοσέ Αρκάδιο Μπουενδία επιστρέφοντας από την αποστολή του. Τον σχεδίασε εξοργισμένος, υπερβάλλοντας επίτηδες τις δυσκολίες στην επικοινωνία, σαν να τιμωρούσε τον εαυτό του για την απόλυτη απουσία λογικής στην επιλογή του τόπου. «Ποτέ δε θα φτάσουμε πουθενά», κλαιγόταν στην Ούρσουλα. «Θα σαπίσουμε ζωντανοί εδώ, χωρίς να γευτούμε τα οφέλη της επιστήμης». Εκείνη η βεβαιότητα, που μηρύκαζε επί μήνες στο καμαράκι του εργαστηρίου, τον οδήγησε στη σύλληψη του σχεδίου της μεταφοράς του Μακόντο σ' έναν πιο κατάλληλο τόπο. Αυτή τη φορά όμως η Ούρσουλα πρόλαβε τα πυρετώδη σχέδιά του. Δουλεύοντας στα κρυφά σαν ακαταπόνητο μυρμήγκι, έστρεψε τις γυναίκες του χωριού εναντίον της αμναλιάς των αντρών τους, που άρχιζαν ήδη να προετοιμάζονται για τη μεταφορά του χωριού. Ο Χοσέ Αρκάδιο Μπουενδία δεν κατάλαβε πότε ακριβώς, ούτε εξαιτίας ποιων αντιθετικών δυνάμεων, τα σχέδιά του κατέληξαν σ' ένα κουβάρι από δικαιολογίες, αναποδιές και υπεκφυγές, ώσπου να γίνουν απλός και ξεκάθαρος ευσεβής πόθος. Η Ούρσουλα τον παρατηρούσε με αθώο βλέμμα κι ένιωσε ακόμη και οίκτο για κείνον, το πρωί που τον βρήκε στο δωματιάκι στο βάθος να αναμασάει με σφιγμένα δόντια τα όνειρα της μεταφοράς, καθώς έβαζε πίσω στα κουτιά τους τα εργαστηριακά του όργανα. Τον άφησε να τελειώσει. Τον άφησε να καρφώσει τα κασόνια και να γράψει τα αρχικά τους πάνω μ' ένα μικρό πινέλο φτιαγμένο από ίνες φίκε* που είχε βουτήξει σε μελάνι, χωρίς να του προσάψει το παραμικρό, ξέροντας όμως πλέον πως εκείνος γνώριζε –αφού τον είχε ακούσει να το λέει στους πνιχτούς μονολόγους του– πως οι άντρες του χωριού δε θα τον σιγοντάριζαν στο εγχεί-

* Η λατινική ονομασία του φυτού είναι *Furcraea andina* και οι ίνες του χρησιμεύουν για να κατασκευάζονται σκοινιά, αιώρες, δίχτυα, πατόφλες κτλ.

ρημα. Μονάχα όταν άρχισε να λύνει την πόρτα του μικρού δωματίου, τόλμησε η Ούρσουλα να τον ρωτήσει γιατί το έκανε κι εκείνος της απάντησε με μια κάποια πικρία: «Αφού κανείς δε θέλει να έρθει, θα πάμε μονάχοι μας». Η Ούρσουλα δεν ταράχτηκε.

«Δεν έχουμε να πάμε πουθενά», είπε. «Θα μείνουμε εδώ, αφού εδώ κάναμε τον γιο μας».

«Δεν έχει πεθάνει κανένας δικός μας ακόμη», είπε εκείνος. «Δεν ανήκεις πουθενά αν δε βάλεις μέσα στη γη δικό σου άνθρωπο».

Η Ούρσουλα απάντησε με ήρεμη αποφασιστικότητα: «Αν είναι απαραίτητο να πεθάνω για να μείνουμε εδώ, να πεθάνω».

Ο Χοσέ Αρκάδιο Μπουενδία δεν πίστευε πως ήταν τόσο ισχυρή η θέληση της γυναίκας του. Προσπάθησε να τη γοητεύσει με τα μάγια της φαντασίας του, με την υπόσχεση ενός θαυμαστού κόσμου όπου αρκούσε να ριζεις κάποια μαγικά υγρά στη γη για να δώσουν καρπούς τα φυτά καταπώς τα ήθελαν οι άνθρωποι και όπου πουλιόντουσαν φτηνά κάθε είδους συσκευές για την αντιμετώπιση του πόνου. Η Ούρσουλα όμως παρέμενε ασυγκίνητη από τις ενοράσεις του.

«Αντί να σκέφτεσαι τις θεότρελες ονειροφантаσίες σου, θα έπρεπε να ασχολείσαι με τα παιδιά σου», απάντησε. «Κοίτα πώς είναι, αφημένα στο έλεος του Θεού, σαν τα γαϊδούρια!»

Ο Χοσέ Αρκάδιο Μπουενδία πήρε κατά γράμμα τις κουβέντες της γυναίκας του. Κοίταξε μέσα απ' το παράθυρο, είδε τα δυο ξυπόλυτα παιδιά στο ηλιόλουστο περιβόλι κι είχε την εντύπωση ότι εκείνη τη στιγμή άρχιζε η ύπαρξή τους, ότι είχαν συλληφθεί από το ξόρκι της Ούρσουλα. Κάτι συντελέστηκε τότε μέσα του, κάτι μυστηριώδες και οριστικό, που τον ξεριζώσε από τον τρέχοντα χρόνο και τον έβγαλε ακυβέρνητο σε μια ανεξερεύνητη περιοχή της θύμησης. Ενώ η Ούρσουλα εξακολούθησε να σκουπίζει το σπίτι, που τώρα ήταν βέβαιη πως δε θα εγκατέλειπε για το υπόλοιπο του βίου της, εκείνος συνέχιζε να παρατηρεί τα παιδιά απορροφημένος, ώσπου

μούσκεψαν τα μάτια του, τα σκούπισε με την ανάστροφη της παλάμης του και έβγαλε έναν βαθύ αναστεναγμό παραίτησης.

«Λοιπόν», είπε, «πες τους να έρθουν να με βοηθήσουν να βγάλω τα πράγματα από τα κασόνια».

Ο Χοσέ Αρκάδιο, το μεγαλύτερο από τα παιδιά, είχε κλείσει τα δεκατέσσερα. Τετράγωνο κεφάλι, μαλλί αραιό και σκληρό, ισχυρογνώνμων σαν τον πατέρα του. Παρότι έδειχνε ότι θα ψήλωνε και θα γινόταν ρωμαλέος όπως εκείνος, φαινόταν από τότε ότι του έλειπε η φαντασία. Είχε συλληφθεί και γεννηθεί κατά τη διάρκεια της πολύπαθης διάβασης της οροσειράς, πριν από την ίδρυση του Μακόντο, και οι γονείς του ευχαρίστησαν τον Ύψιστο διαπιστώνοντας πως όλα του τα μέλη ήταν ανθρώπινα. Ο Αουρελιάνο, το πρώτο ανθρώπινο ον που γεννήθηκε στο Μακόντο, θα έκλεινε τα έξι τον Μάρτιο. Ήταν σιωπηλός και αποτραβηγμένος. Είχε κλάψει μέσα στην κοιλιά της μάνας του και γεννήθηκε με ανοιχτά τα μάτια. Καθώς του έδεναν τον αφαλό, κούναγε το κεφάλι του πέρα δώθε κοιτάζοντας τα πράγματα στο δωμάτιο κι εξέταζε τα πρόσωπα των ανθρώπων με περιέργεια δίχως σαστιμάρα. Έπειτα, αδιάφορος απέναντι σε όσους πλησίαζαν για να τον γνωρίσουν, κράτησε την προσοχή του επικεντρωμένη στην οροφή από φοινικόκλαρα, που έμοιαζε έτοιμη να καταρρεύσει κάτω από την τρομερή πίεση της βροχής. Η Ούρσουλα είχε λησμονήσει την ένταση εκείνου του βλέμματος, ώσπου μια μέρα ο μικρός Αουρελιάνο, στα τρία του χρόνια, μπήκε στην κουζίνα τη στιγμή που εκείνη έβγαζε απ' τη φωτιά κι έβαζε στο τραπέζι μια κατσαρόλα με βραστό που ζεμάταγε. Το μικρό, που στεκόταν αμήχανο στην πόρτα, είπε: «Θα πέσει». Η κατσαρόλα ήταν τοποθετημένη μια χαρά στο κέντρο του τραπεζιού, αλλά, αμέσως μόλις το ανακοίνωσε ο μικρός, εκείνη ξεκίνησε τη μη αναστρέψιμη πορεία της προς την άκρη του, λες και την έσπρωχνε κάποια εσωτερική δύναμη, και κομματιάστηκε στο πάτωμα. Η Ούρσουλα, αλαφιασμένη, διηγήθηκε το επεισόδιο στον άντρα της, αλλά εκείνος

το ερμήνευσε ως ένα φυσιολογικό φαινόμενο. Έτσι ήταν πάντα, άσχετος με τη ζωή των παιδιών του, εν μέρει επειδή θεωρούσε την παιδική ηλικία περίοδο νοητικής ανεπάρκειας και εν μέρει επειδή ήταν πάντα πολύ απορροφημένος στις δικές του χιμαιρικές εικτολογίες.

Από κείνο το απόβραδο όμως που φώναξε τα παιδιά για να τον βοηθήσουν να ξεπακετάρει τα πράγματα του εργαστηρίου κι έπειτα, τους αφιέρωνε τις καλύτερες ώρες του. Στο καμαράκι στο βάθος, του οποίου οι τοίχοι γέμισαν σιγά σιγά από απίθανους χάρτες και εκπληκτικά σχέδια, τους μάθαινε να διαβάζουν, να γράφουν και να κάνουν αριθμητικές πράξεις και τους μιλούσε για τα θαύματα του κόσμου, όχι μονάχα ως εκεί που έφταναν οι γνώσεις του, αλλά και σπρώχνοντας σε απίστευτα άκρα τη φαντασία του. Έτσι έγινε και τα παιδιά έμαθαν τελικά πως κάτω στον Νότο της Αφρικής υπήρξαν άνθρωποι τόσο έξυπνοι και ειρηνικοί ώστε η μοναδική τους διασκέδαση ήταν να κάθονται και να σκέφτονται, και πως ήταν δυνατόν να διασχίσεις πεζός το Αιγαίο Πέλαγος πηδώντας από νησί σε νησί ως το λιμάνι της Θεσσαλονίκης. Εκείνα τα εκπληκτικά μαθήματα εντυπώθηκαν με τέτοιο τρόπο στη μνήμη των παιδιών, ώστε πολλά χρόνια μετά, μια στιγμή πριν δώσει ο αξιωματικός του τακτικού στρατού την εντολή για πυρ στο εκτελεστικό απόσπασμα, ο συνταγματάρχης Αουρελιάνο Μπουενδία ξανάζησε εκείνο το ούτε ζεστό ούτε δροσερό απόγευμα του Μάρτη που ο πατέρας τους διέκοψε το μάθημα της φυσικής κι έμεινε έκθαμβος, με το χέρι στον αέρα και το βλέμμα ακίνητο, ακούγοντας από μακριά τις φλογέρες, τα ταμπούρα και τα σείστρα των τσιγγάνων που έφταναν ακόμη μια φορά στο χωριό, διατυμπανίζοντας την τελευταία εκπληκτική ανακάλυψη των σοφών της Μέμφιδας.

Ήταν καινούργιοι τσιγγάνοι. Νεαροί άντρες και γυναίκες που γνώριζαν μονάχα τη γλώσσα τους, ωραία δείγματα ανθρώπων με μελαμψό δέρμα και χέρια που έπιαναν, των οποίων οι χοροί κι οι μουσικές έσπειραν στους δρόμους τον

πανικό μιας πολύβουης ευωχίας, με τους πολύχρωμους παραγάλους τους να απαγγέλλουν ιταλικές ρομάντσες, την κότα που έκανε μια εκατοστή χρυσά αυγά υπό τον ήχο του ντεφιού και τον εκπαιδευμένο πίθηκο που μάντευε τη σκέψη, την πολυμηχανή που μπορούσε ταυτόχρονα να ράβει κουμπιά και να ρίχνει τον πυρετό και τη συσκευή για να ξεχνάς τις άσχημες αναμνήσεις, το έμπλαστρο για να χάνεις την αίσθηση του χρόνου και χίλιες δυο ακόμη εφευρέσεις, τόσο έξυπνες και μοναδικές, που ο Χοσέ Αρκάδιο Μπουενδία θα ήθελε να έχει εφεύρει μια μηχανή της μνήμης για να μπορεί να τις θυμάται όλες. Μέσα σε μια στιγμή μεταμόρφωσαν το χωριό. Οι κάτοικοι του Μακόντο βρέθηκαν ξαφνικά χαμένοι στους ίδιους τους δρόμους τους, πελαγωμένοι μέσα στην οχλαγωγία του πανηγυριού.

Κρατώντας από ένα παιδί στο κάθε χέρι για να μη χαθούν στο πλήθος, πέφτοντας πάνω σε σαλιμπάγκους με χρυσές θήκες στα δόντια και ταχυδακτυλουργούς μ' έξι χέρια, ασφυκτιώντας από την ανάμεικτη οσμή σβουνιάς και σανταλόξυλου που ανάδινε το πλήθος, ο Χοσέ Αρκάδιο Μπουενδία έψαχνε παντού σαν τρελός τον Μελκιάδες, για να του αποκαλύψει τα ατελείωτα μυστικά εκείνου του θαυμαστού εφιάλτη. Απευθύνθηκε σε διάφορους τσιγγάνους που δεν καταλάβαιναν τη γλώσσα του. Στο τέλος έφτασε ως το σημείο που ο Μελκιάδες συνήθιζε να στήνει το τσαντίρι του και βρήκε έναν κατηφή Αρμένη που διαλαλούσε στα ισπανικά ένα σιρόπι για να γίνεσαι αόρατος. Είχε κατεβάσει ένα ποτήρι από την κεχριμπαρένια ουσία, την ώρα που ο Χοσέ Αρκάδιο Μπουενδία άνοιγε δρόμο σπρώχνοντας τον απορροφημένο όχλο που κοιτούσε το θέαμα, και κατάφερε να κάνει την ερώτηση. Ο τσιγγάνος τον τύλιξε με το κατάπληκτο βλέμμα του, προτού μεταβληθεί σε μια λιμουλά δυσώδους αχνιστού κατραμιού, πάνω στο οποίο έμεινε να επιπλέει ο απόηχος της απάντησής του: «Ο Μελκιάδες πέθανε». Αποσβολωμένος από την είδηση, ο Χοσέ Αρκάδιο Μπουενδία παρέμεινε ακίνητος προσπα-

θώντας να ξεπεράσει την οδύνη, ώσπου το πλήθος σκόρπισε παρασυρμένο από άλλα τεχνάσματα και η λιμνούλα του κατηφούς Αρμένη εξατμίστηκε εντελώς. Αργότερα, κι άλλοι τσιγγάνοι επιβεβαίωσαν ότι πράγματι ο Μελκιάδης είχε υποκύψει στις τροπικές ασθένειες στους αμμόλοφους της Σιγκαπούρης και το σώμα του το είχαν ρίξει στο πιο βαθύ σημείο της θάλασσας της Ιάβας. Τα παιδιά δεν τα ενδιέφερε το νέο. Ζητούσαν πεισματικά να τους πάει ο πατέρας τους να γνωρίσουν την εκπληκτική καινοτομία των σοφών της Μέμφιδας, την οποία διαλαλούσαν στην είσοδο ενός αντίσκηνου που, όπως έλεγαν, ανήκε στον βασιλιά Σολομώντα. Επέμεναν τόσο, ώστε ο Χοσέ Αρκάδιο Μπουενδία πλήρωσε τα τριάντα ρεάλια και τα οδήγησε ως το κέντρο της σκηνής, όπου βρισκόταν ένας γίγαντας με δασύτριχο στήθος και ξυρισμένο κεφάλι, μ' έναν χαλκά περασμένο στη μύτη του και μια βαριά σιδερένια αλυσίδα στον αστράγαλο, φύλακας ενός πειρατικού σεντουκιού. Όταν το άνοιξε ο γίγαντας, βγήκε από μέσα του μια παγερή ανάσα. Εκεί υπήρχε μονάχα ένας τεράστιος διαφανής κύβος, με άπειρες βελόνες εντός του, που διαθλούσαν σε πολύχρωμα άστρα το λυκόφως του δειλινού. Σαστισμένος, ξέροντας πως τα παιδιά περίμεναν μια άμεση εξήγηση, ο Χοσέ Αρκάδιο Μπουενδία τόλμησε να μουρμουρίσει: «Είναι το μεγαλύτερο διαμάντι του κόσμου».

«Όχι», τον διόρθωσε ο τσιγγάνος. «Είναι ο πάγος».

Ο Χοσέ Αρκάδιο Μπουενδία, χωρίς να καταλαβαίνει, άπλωσε το χέρι του προς τον παγωμένο βράχο, αλλά ο γίγαντας το παραμέρισε. «Πέντε ρεάλια ακόμη για να το ακουμπήσεις», είπε. Ο Χοσέ Αρκάδιο Μπουενδία τα πλήρωσε και τότε έβαλε το χέρι του πάνω στον πάγο και το κράτησε εκεί για μερικά λεπτά, ενώ η καρδιά του φούσκωνε από τρόμο και αγαλλίαση στην επαφή του με το μυστήριο. Μην ξέροντας τι να πει, πλήρωσε ακόμη δέκα ρεάλια για να ζήσουν και τα παιδιά του τη θαυμαστή εμπειρία. Ο μικρός Χοσέ Αρκάδιο αρνήθηκε να τον αγιξίσει. Ο Αουρελιάνο, αντιθέτως, έκανε ένα

βήμα μπροστά, έβαλε το χέρι του και το πήρε αυτοστιγμεί. «Ζεματάει!» φώναξε τρομαγμένος. Ο πατέρας του όμως δεν του έδωσε σημασία. Μεθυσμένος απ' το χειροπιαστό θαύμα, ξέχασε προς στιγμήν την αποτυχία των παραληρηματικών επιχειρημάτων του και το αφημένο στην όρεξη των καλαμαριών σώμα του Μελκιάδης. Πλήρωσε άλλα πέντε ρεάλια και, με το χέρι πάνω στον βράχο, σαν να ορκιζόταν σε ιερό κείμενο, ανέκραξε: «Αυτή είναι η μεγάλη εφεύρεση του καιρού μας».

Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ

www.psichogios.gr

ISBN: 978-618-01-2178-0

ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ: 19571